

Proizvodni potencijal izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj

Antunović, Zvonko; Novoselec, Josip; Klir, Željka

Source / Izvornik: **53. hrvatski i 13. međunarodni simpozij agronoma: zbornik radova, 2018, 421 - 424**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:575494>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

Proizvodni potencijal izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj

Zvonko Antunović, Josip Novoselec, Željka Klir

Poljoprivredni fakultet u Osijeku sveučilište J.J. Strossmayer u Osijeku, V. Preloga 1, 31000 Osijek, Hrvatska (zantunovic@pfos.hr)

Sažetak

Cilj je ovoga rada utvrditi proizvodni potencijal te veličinu populacije izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj. U Republici Hrvatskoj se uzgaja 6 pasmina koza, od koji su 3 izvorne pasmine (istarska koza, hrvatska bijela koza i hrvatska šarena koza). Najveću tjelesnu masu i veličinu legla ima istarska koza (56,09 kg i 1,46), a najmanju hrvatska šarena koza (44,01 kg i 1,09). Jarad hrvatske bijele koze u usporedbi s jaradi hrvatske šarene koze imala je bolje dnevne priraste i veću završnu tjelesnu masu, ali i manje porodne tjelesne mase. Proizvodni potencijal izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj ukazuje na opravdanost značajnijih ulaganja u širenje njihove populacije.

Ključne riječi: koza, izvorne pasmine, proizvodni potencijal, veličina populacije, Republika Hrvatska

Uvod

Prepoznavanje, očuvanje i poticanje uzgoja specifičnih genotipova domaćih životinja za određeno uzgojno područje i zemlju mjere su koje je obvezno provoditi iz zootehničkih, etičkih, kulturno-znanstvenih i drugih razloga, a sve u cilju očuvanja vlastitog identiteta (Antunović i sur. 2007.). U Republici Hrvatskoj se već duže vrijeme pokušava spriječiti smanjenje broja izvornih pasmina domaćih životinja pa tako i koza (Antunović i sur. 2012., Mioč i sur., 2012.). U Hrvatskoj je uspostavljen Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja Ministarstva poljoprivrede (MP RH, 2010.) čiji je cilj očuvanje i povećanje uzgoja navedenih pasmina domaćih životinja. Prema Izvještaju Nacionalnog savjeta za Program očuvanja izvornih pasmina domaćih životinja u Hrvatskoj za 2015. i 2016. godinu se uzgaja 27 izvornih pasmina životinja gdje se ubrajaju i 3 izvorne pasmine koza i to hrvatska šarena, hrvatska bijela, a od 2013. godine i istarska koza. Prema podacima HPA (2017.) vidljivo je da se broj koza u Hrvatskoj upisanih u Jedinostveni registar domaćih životinja (JRDŽ) povećava i 2016. godine je iznosio 75.527 koza.

Poduzete mjere vezane za zaštitu i povećanje brojnosti izvornih pasmina koza u konačnici trebaju dovesti i do samoodrživosti njihovih uzgoja. Cilj je ovoga rada utvrditi proizvodni potencijal te veličinu populacije izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj.

Materijal i metode

U istraživanju o proizvodnom potencijalu izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj korišteni su podaci iz Programa uzgoja koza u Republici Hrvatskoj (2012.), Godišnjeg izvješća Hrvatske poljoprivredne agencije (HPA, 2017.), Izvješća Nacionalnog savjeta za Program očuvanja izvornih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj za 2015. i 2016. godinu (MP RH, 2016.) te dostupni znanstveno-istraživački radovi i studije koji obrađuju navedenu problematiku rada (Mioč i sur., 2008., 2012. i 2013. te Ivanković i sur., 2013.; HPA, 2017. i MP RH, 2016.).

Rezultati i rasprava

U tablici 1 prikazani su proizvodni potencijal i procijenjena veličina populacije izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj.

Tablica 1. Proizvodni potencijal i veličina populacije izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj (HPA, 2017.)

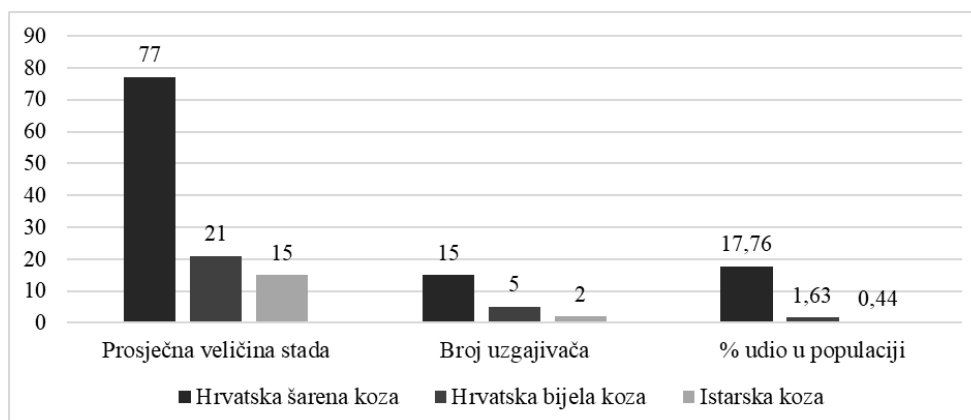
Pokazatelj	Pasmina koza		
	Hrvatska šarena koza ¹	Hrvatska bijela koza ²	Istarska koza ^{3,4}
Proizvodni pokazatelji:			
Tjelesna masa koza, kg	44,01	35-45	56,09
Tjelesna masa jarčeva, kg	51,28	50-60	71,50
Visina grebena koza, cm	61,32	55-65	65,52
Visina grebena jarčeva, cm	65,29	65-75	73,50
Dužina trupa koza, cm	69,06	66,7	73,29
Dužina trupa jarčeva, cm	72,57	-	80,50
Plodnost ²	125-150	150	150
Indeks jarenja ⁵	1,00	1,00	1,00
Veličina legla ⁵	1,09	1,10	1,46
Proizvodnja mlijeka, l	150-250 ²	250-300 ²	300-400 (uzgojni cilj)
Pokazatelji odabrane muške jaradi u field uvjetima⁵:			
Broj testirane jaradi	21	1	-
Porodna masa, kg	2,63	2,00	-
Dnevni prirast, g	180	210	-
Završna tjelesna masa, kg	23,55	24,00	-
Veličina populacije⁵:			
Broj koza*	25.000	5.000	100
Ukupan broj grla pod kontrolom (koze, jarice, jarčevi)	1.158 (937, 166, 55)	106 (83, 17, 6)	29 (24, 3, 2)
Procjena populacijskog trenda ⁶	Stabilan	Stabilan	-

*procijenjeni broj, ¹Mioč i sur. (2008.); ²Program uzgoja koza u Republici Hrvatskoj (2012.); ³Mioč i sur. (2013.), ⁴Ivanković i sur. (2013.); ⁵Godišnje izvješće HPA (2017.); ⁶MP RH (2016.)

Usporedbom svih izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj najveću tjelesnu masu, visinu grebena i dužinu trupa imaju istarske koze i jarčevi (56,09 kg, 65,52 cm i 73,29 cm, odnosno 71,50 kg, 73,50 cm i 80,50 cm). Indeks jarenja je bio podjednak u svih promatranih izvornih pasmina koza (1,00) dok je veličina legla bila najbolja kod istarske koze (1,46), a

najlošija u hrvatske šarene koze (1,09). Prosječna plodnost koza navedenih pasmina je slična (oko 150%) dok je očekivana proizvodnja mlijeka u hrvatske bijele koze viša od hrvatske šarene koze. Podataka o očekivanoj proizvodnji mlijeka istarske koze nema, ali u uzgojnim planovima usmjerenim u proizvodnju mlijeka navodi se proizvodnja 300-400 l mlijeka u laktaciji (Ivanković i sur., 2013.). Analizirajući proizvodne pokazatelje odabrane muške jaradi u field uvjetima vidljivo je da nema podataka za istarsku jarad, ali uspoređujući jarad bijele i hrvatske šarene koze utvrđeni su u jaradi hrvatske bijele koze veći dnevni prirasti (210 i 180 g) i veće završne tjelesne mase (24,00 i 23,55 kg), ali i niže porodne mase (2,00 i 2,63 kg). Niže porodne mase jaradi hrvatske bijele koze vjerojatno su posljedica vrlo malog uzorka jaradi koja je uključena u testiranje. Iz tablice 1 je vidljivo da se u Republici Hrvatskoj uzgaja najmanji broj istarske koze, čija je procijenjena populacija oko 100 grla, a najbrojnija procijenjena populacija je hrvatske šarene koze (oko 25.000 grla; HPA, 2017.). S obzirom na procijenjenu veličinu populacije istarska koza se ubraja u skupinu kritično ugroženih pasmina, hrvatska bijela koza u potencijalno ugrožene pasmine dok hrvatska šarena koza nije ugrožena pasmina (MP RH, 2016.). Najveći broj grla uzgojno valjanih hrvatskih šarenih koza uzgaja se u Zadarskoj županiji (658), a manji broj grla je u Dubrovačko-neretvanskoj (228), Šibensko-kninskoj (162), Splitsko-dalmatinskoj (96) te najmanji broj grla u Varaždinskoj (14). Najveći broj grla uzgojno valjanih hrvatskih bijelih koza uzgaja se u Zadarskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji (po 47 grla), slijedi Osječko-baranjska (7) te Dubrovačko-neretvanska sa 5 grla. U Republici Hrvatskoj uzgojno valjana populacije istarske koze se nalazi samo u Istarskoj županiji (29 grla).

Analizirajući podatke prikazane na Grafikonu 1. vidljivo je da najveću prosječnu veličinu stada, kao i broj uzgajivača upisanih u Upisnik uzgojno valjanih koza uspoređujući izvorne pasmine koza u Hrvatskoj ima hrvatska šarena koza (77 i 15), a najmanju istarska koza (15 i 2). Isto tako, najveća populacija koza pod selekcijskim obuhvatom kao i % udio izvornih pasmina koza u ukupnoj uzgojno valjanoj populaciji koza u Republici Hrvatskoj je hrvatske šarene koze (1.158 grla i 17,76%), a najmanja istarske koze (29 grla i 0,44%; Tablica 1 i Grafikon 1). Procjena populacijskog trenda za hrvatsku šarenu i hrvatsku bijelu koza je stabilna, dok za istarsku kozu nema podataka. Prema Godišnjem izvješću o stanju izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj za 2015./2016. godinu (MP RH, 2016.) treba poduzeti slijedeće mjere radi njihova očuvanja: provoditi nadzor i uzgojni rad, upotpuniti i standardizirati njihove fenotipske i genetske odlike, razvijati programe gospodarskog korištenja, donijeti smjernice za krizne situacije te organizirati pohranjivanje tkivnog materijala u banku gena.

Grafikon 1. Prosječna veličina stada, broj uzgajivača upisanih u Upisnik uzgojno valjanih koza i postotni udio izvornih pasmina koza u ukupnoj uzgojno valjanoj populaciji koza u Republici Hrvatskoj (HPA, 2017.)

Zaključak

U Republici Hrvatskoj se uzgajaju 3 izvorne pasmina koza, od kojih je jedna kritično ugrožena (istarska koza), jedna je potencijalno ugrožena (hrvatska bijela koza), dok hrvatska šarena koza nije ugrožena pasmina. Najveću tjelesnu masu i veličinu legla ima istarska koza (56,09 kg i 1,46), a najmanju hrvatska šarena koza (44,01 kg i 1,09). Analizirajući proizvodne pokazatelje odabrane muške jaradi u field uvjetima vidljivo je da nema podataka za istarsku jarad, ali je jarad hrvatske bijele koze u usporedbi s jaradi hrvatske šarene koze imala bolje dnevne priraste (204 i 183 g) i veću završnu tjelesnu masu (24,20 i 23,39 kg), ali i manje porodne tjelesne mase (2,00 i 2,63 kg). Proizvodni potencijal izvornih pasmina koza u Republici Hrvatskoj ukazuje na opravdanost značajnijih ulaganja u širenje njihove populacije, što će pridonijeti i povećanju interesa za navedene pasmine koza te dovesti do samoodrživosti njihovih uzgoja.

Literatura

- Antunović Z., Marić I., Senčić Đ., Steiner Z. (2007). Eksterijerne, proizvode i metaboličke značajke janjadi dubrovačke ovce. Konferencija o izvornim pasminama i sortama kao dijelu prirodne i kulturne baštine. Šibenik, 13. - 16. studenog 2007, Knjiga sažetaka, str. 6-7.
- Antunović Z., Novoselec J., Klir Ž. (2012). Ovčarstvo i kozarstvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive. *Krmiva* 54(3): 99-109.
- HPA (2017). Godišnje izvješće: Ovčarstvo, kozarstvo i male životinje. Križevci. str. 88.
- Ivanković A., Mioč B., Ramljak J. (2013). Studija o rekonstrukciji i revitalizaciji tradicijskog uzgoja koza na projektnom području, upravni Odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije, Pazin, str. 100.
- Ministarstvo Poljoprivrede Republike Hrvatske (2016). Godišnje izvješće o stanju izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj u 2015. i 2016. godini. Nacionalni savjet za Program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj. Zagreb, str. 14.
- Mioč B., Prpić Z., Vnućec I., Sušić V., Antunović Z., Barać Z., Pavić V. (2008). Vanjština različitih kategorija hrvatske šarene koze. *Stočarstvo* 62(6): 439-447.
- Mioč B., Barać Z., Pavić V., Prpić Z., Mulc D., Špehar M. (2012). Program uzgoja koza u Republici Hrvatskoj, Hrvatski savez uzgajivača ovca i koza. Zagreb, str. 69.
- Mioč B., Ivanković A., Širić I., Držaić V., (2013). Odlike vanjštine istarske koze. 48. hrvatski i 8. međunarodni simpozij agronoma, 17. - 22. 02. 2013., Dubrovnik. Zbornik radova, str. 765-769.

Production potential of native breeds of goats in the Republic of Croatia

Abstract

The aim of the present study is to determine potential and size of population of native breeds of goats in the Republic of Croatia. In the Republic of Croatia 6 breeds of goats are reared, from which 3 of them are native breeds (Istrian goat, Croatian white goat and Croatian spotted goat). The highest body weight and litter size is determined in Istrian goat (50.09 kg and 1.46, respectively), and the lowest in Croatian spotted goat (44.01 kg and 1.09, respectively). Croatian white goat kids compared to Croatian spotted goat kids had better daily gains and higher final body weight, as well as lower birth weight. Productive potential of native breeds of goats in the Republic of Croatia indicates justification of significant investments in spreading this population.

Key words: goat, native breeds, production potential, population size, Republic of Croatia